

**STRUČNO MIŠLJENJE
O PROJEKTU UREĐENJA TRGA A. NEMČIĆA I J.J. STROSSMAYERA
U KRIŽEVCIMA**

- KRONOLOGIJA
- OSVRT NA ORGANIZACIJU I PROVEDBU NATJEČAJA
- MIŠLJENJE O PRVONAGRAĐENOM RADU ODNOSNO GLAVNOM PROJEKTU ZA UREĐENJE TRGA A. NEMČIĆA I TRGA J.J. STROSSMAYERA U KRIŽEVCIMA

IZRADILI:

Dr. sc. Ratko Vučetić

Ivana Haničar Buljan, dipl. ing. arh.

Zagreb, 3. srpnja 2008.

KRONOLOGIJA:

10.6.2005. Uprava za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorski odjel u Zagrebu na upit Grada Križevaca, Upravnog odjela za stambeno-komunalne djelatnosti, izdaje **stučno mišljenje** za urbanističko-arhitektonsko uređenje trga J.J. Strossmayera i trga A. Nemčića. u Križevcima.

U navedenom stručnom mišljenju istaknuto je kako predloženim projektnim zadatkom (pripremljenim kao podloga za natječaj) „nije definirano kulturno-povijesno značenje prostora unutar zone zahvata, koje idejna rješenja trebaju akceptirati kako bi bila prihvatljiva“. Stoga nadležni Zavod smatra kako je potrebno izvršiti dopunu projektnog zadatka:

- Sačuvati dominantne karakteristike prostora, tako da se povijesni koridori ne stope s trgovima, a trgovi ne spoje u jednu cjelinu,
- Sačuvati sve elemente prostora i opreme koji imaju kulturno-povijesno značenje i prostoru daju identitet,
- Prostor unutar zone zahvata arheološki je neistražen. Osobito je važno locirati položaj južnih gradskih vrata čija se pozicija, prema svim raspoloživim podacima predviđa u sjeveroistočnom dijelu trga A. Nemčića. Eventualne nalaze prema ocjeni konzervatorske službe biti će potrebno ugraditi u rješenje,
- Razmotriti postojeće pješačke zone,
- Promet u mirovanju izmjestiti izvan uže povjesne cjeline, a kolni promet svesti na najmanju moguću mjeru

13.7.2005. Gradsko poglavarstvo Grada Križevaca usvaja prijedlog teksta i raspisuje Dražni, javni, opći, projektni, u jednom stupnju i anonimni natječaj za izradu urbanističko-arhitektonskog idejnog rješenja uređenja Strossmayerovog i Nemčićevog trga u Križevcima

Osvrt na projektni zadatak:

Pod točkom 2. (estetsko-kulturološke potrebe) nije dovoljno precizno definirano na što se upute odnose. Otvorena je i mogućnost denivelacija u prostoru.

Pod točkom 3. (funkcionalne potrebe) navedeno je kako bi kod izrade idejnog rješenja „trebalo voditi računa o spomeničkoj baštini“

Istaknuto je kako se zona obuhvata natječaja nalazi unutar zaštićene urbanističke cjeline Grada koja je upisana u registar kulturnih dobara Republike Hrvatske te je navedena literatura ali bez preciznih smjernica i uputa.

Kao dopuna projektnog zadatka prilaže se između ostalog i stručno mišljenje nadležnog konzervatorskog odjela (10.6.2005) i Konzervatorska podloga za GUP Križevaca.

22. 7. 2005. – početak natječaja

15. 11. 2005. – rok predaje natječajnih radova

2. 12. 2005. – Članica ocjenjivačkog suda, Kristina Zloušić – Idjaković, dipl. ing. arh., obavila je uvid u pristigle natječajne radove i sastavila stručno mišljenje. Nakon provedene analize svih bitnih elemenata očuvanja identiteta prostora (očuvanje prepoznatljivog urbanog koncepta središnjeg gradskog prostora, očuvanje povjesnih prostornih obilježja gradske jezgre, očuvanje parkovnih obilježja neizgrađenih gradskih površina, oblikovanje građevina koje se interpoliraju u izgrađenu strukturu okvira trgova, oblikovanje urbane opreme prostora te prometno rješenje) u svih šest pristiglih radova kolegica je posebno istaknula rad br. „2“ kao veoma uspješno rješenje koje uvažava bitne elemente očuvanja identiteta prostora. Prema njenom mišljenju ostali radovi u većoj ili manjoj mjeri negiraju povjesne značajke prostora radikalno ga mijenjajući. Za rad br. „6“ (koji je ipak izabran kao najbolje rješenje!) drži kako on djelomično zadržava povjesno uređenje Nemčićevog trga, međutim preuređenje njegovog jugoistočnog dijela kako bi se funkcionalno povezao s ulicama i Strossmayerovim trgom smatra neprihvatljivim konceptom.

3. 12. 2005. Zaključna sjednica članova ocjenjivačkog suda na kojoj je donešena odluka o nagradama kako slijedi:

- 1. nagrada - rad br. „6“,
- 2. nagrada - rad br. „3“,
- otkup rad br. „5“

Nakon natječaja sastavljeno je Stručno povjerenstvo koje je pripremio **projektni zadatak** za izradu projektne dokumentacije za uređenje trgova J.J. Strossmayera i A.

Nemčića u Križevcima, a na bazi prvonagrađenog rada te uzimajući elemente ostala dva nagrađena rada. Između ostalog u projektnom zadatku se navodi pod točkom 2. kako je potrebno projektirati u skladu s Posebnim uvjetima Ministarstva kulture, a prema dokumentaciji evidentno je da se radi o stručnom mišljenju.

U rujnu 2006. Konzervatorskom odjelu u Zagrebu dostavljeno je izmijenjeno idejno rješenje („Adria-projekt“ d.o.o. iz Zagreba) radi izdavanja stručnog mišljenja.

13.10. 2006. Konzervatorski odjel u Zagrebu izdaje **stručno mišljenje na dostavljeno izmijenjeno idejno rješenje**. Zavod konstatira kako ni prvo rješenje - prvonagrađeni rad na natječaju - „nije bio u skladu s konzervatorskim uvjetima“ (pretpostavljamo da se radi o stručnom mišljenju od 10.6.2005.). Također Zavod smatra kako i izmijenjeno idejno rješenje „i dalje nedovoljno podržava povjesne značajke prostora, naročito njegove najbitnije karakteristike, matricu i dominantno parkovni karakter.“ U navedenom stručnom mišljenju određene su karakteristike i povjesno-prostorna obilježja trgova. Kao problematično navedeno je reduciranje parkovne površine Nemčićevog trga što dovodi do promjene povjesne matrice trga, gubitka prepoznatljivih vizura. Posebno sporno je široko opločena površina na oba trga bez visokog raslinja koje je u suprotnosti s urbanom tradicijom. Za predložene „platforme osjetila“ na Strossmayerovom trgu navedeno je kako je nejasna njihov smisao u kontekstu trga.

U međuvremenu osnovan je Konzervatorski zavod u Bjelovaru koji je postao nadležan za područje Križevaca.

U veljači 2007. „Adria-projekt“ predaje ponovno izmijenjeno idejno rješenje (T.D. 07/06) Konzervatorskom zavodu u Bjelovaru na stručno mišljenje. U opisu tog projekta autori se očituju i na konzervatorske uvjete i smatraju kako njihovo idejno rješenje poštuje povjesnu matricu bez obzira na suprotno mišljenje tada nadležnog Konzervatorskog odjela u Zagrebu.

Iz navedenog zaključujemo kao su se prilikom izrade idejnog rješenja autori oslanjali na upute Projektnog zadatka ne osvrćući se na višestruko suprotna stručna mišljenja koja su im određivala što je potrebno ispraviti u idejnom rješenju. Organizacija prostora idejnog rješenja upravo je u suprotnosti s konzervatorskim uputama.

Smatramo kako autori prvonagrađenog rada nisu pozvani ni kvalificirani preispitivati odluke nadležnog konzervatorskog tijela.

8. 5. 2007. Konzervatorski odjel u Bjelovaru izdaje Posebne uvjete zaštite kulturnih dobara za predano idejno rješenje (T.D. 07/06). Zavod je suglasan s predloženim zahvatima u prostoru i daje upute za usklađivanje idejnog rješenja prema detaljnim propozicijama s uputama za oba trga

U studenom 2007. „Adria-projekt“ predaje Konzervatorskom odjelu u Bjelovaru glavni projekt (T.D. 07/06-N) kako bi ishodili prethodno odobrenje za uređenje predmetnih trgova u Križevcima

17. siječnja 2008. Konzervatorski odjel u Bjelovaru izdaje prethodno odobrenje za uređenje trga J. J. Strossmyera u Križevcima u kojem je pod točkom 2. navedeno slijedeće: „Glavnu plohu trga nije moguće lomiti u više ravnina. Ista treba biti izvedena kao cjelovita površina u jedinstvenoj ravnini. Navedeno, treba implementirati u izvedbenoj tehničkoj dokumentaciji“

18. siječnja 2008. Konzervatorski odjel u Bjelovaru izdaje prethodno odobrenje za uređenje trga A. Nemčića u Križevcima

OSVRT NA ORGANIZACIJU I PROVEDBU NATJEČAJA

U okviru dokumentacije natječajnog programa konzervatorske upute bile su prisutne u vidu stručnog mišljenja Konzervatorskog odjela u Zagrebu, Konzervatorska podloga za GUP i navedena je relevantna literatura.

Propust u pripremi podloga za natječaj u ovom slučaju je činjenica kako stručno mišljenje te Konzervatorska podloga za GUP ne mogu obuhvatiti svu problematiku trgova koji su predmet natječaja odnosno bilo je potrebno izraditi Konzervatorsku studiju Strossmayerovog i Nemčićevog trga s jasno određenim i čvrstim smjernicama, prije raspisivanja natječaja, koja bi svakako bila nezaobilazni dio natječajnog programa.

Prilikom provedbe urbanističko-arhitektonskih natječaja koji se raspisuju za uređenja zaštićenih povijesnih cjelina smatramo kako upravo konzervatorske smjernice moraju biti osnovno polazište.

Nije nam poznato da li je ocjenjivački sud prilikom donošenja odluke o nagradama konzultirao stručno mišljenje Kristine Zlošuić-Idjaković (2.12.2005), članice žirija i zaposlenice Konzervatorskog zavoda u Zagrebu jer je već 3.12. 2005. donešena odluka. Prema zapisniku zaključne sjednice među članovima ocjenjivačkog suda koji je donio konačnu odluku o nagradama Kristina Zloušić-Idjaković nije navedena kao član ocjenjivačkog suda pa ostaje nejasno da li je spomenuto mišljenje uzeto u obzir. (to su mišljenje dobili natjecatelji pismeno uz zaključke sjednice). Prilikom raspisa natječaja Kristina Zloušić-Idjaković navedena je kao član ocjenjivačkog suda no prema zapisniku zaključaka nije sudjelovala u odlučivanju o prvonagrađenom radu. Ovo upućuje na proceduralne pogreške prilikom provođenja natječaja.

MIŠLJENJE O PRVONAGRAĐENOM RADU ODNOSNO GLAVNOM PROJEKTU ZA UREĐENJE TRGA A. NEMČIĆA I TRGA J.J. STROSSMAYERA U KRIŽEVCIMA

Glavni projekt je izrađen na osnovu idejnog rješenja prvonagrađenog rada (rad br. „6“ – Danka Tišljar, Zdenko Dubovečki) na natječaju za izradu urbanističko-arhitektonskog rješenja uređenja Strossmayerovog i Nemčićevo­vog trga u Križevcima.

Nemčiće­v trg

Polazeći od povijesne matrice prostora može se konstatirati kako je današnji Nemčiće­v trg nastao tijekom 19. stoljeća pred južnim gradskim vratima, između dva bastiona, a nakon njihova rušenja. Prema dostupnim informacijama točan položaj južnih gradskih vrata utvrđen je 1955. godine. Osnovni elementi strukture prostora su njegov pravokutni oblik s obodno posađenim drvoredom visoke bjelogorice (divlji kesten) i parterno riješenim zonama niskog zelenila (trava, živica, cvijeće).

Smatramo da u tako određen prostor nije primjerena snažnija intervencija. To se odnosi prvenstveno na mijenjanje geometrije Nemčiće­vog trga popločenjem i dijagonalnim „otvaranjem“ u smjeru Strossmayerovog trga. Odabir i pozicija drvoreda javora uz istočni rub Nemčiće­vog trga smatramo nezadovoljavajućim s obzirom na povijesno postojanje drvoreda divljeg kestena uz obod trga. Uvidom u današnje stanje postojećeg drvoreda utvrđena je potreba za njegovim uređenjem i sanacijom uz poštivanje sačuvanih elemenata njegovog povijesnog oblikovanja.

Strossmayerov trg

Prema načinu oblikovanja Strossmayerov trg nastao je kao ljevkasto proširenje ulice. Od polovice 19. stoljeća širenje grada usmjereno je prema jugu, a nakon izgradnje željezničke pruge krajem 19. stoljeća spoj željezničkog kolodvora s gradom zamišljeno je kao reprezentativni ozelenjeni prilaz. Zamišljena ideja obostrano zasađenog drvoreda (uz istočnu i zapadnu građevinsku liniju) samo je djelomično realizirana (na istoku). Danas je trg pretvoren u zelenu površinu kaotičnog hortikulturnog rješenja. Natječajnim zadatkom bilo je traženo definiranje površine za javna okupljanja. Predloženo rješenje s upuštanjem plohe trga prema zgradi bivše Sinagoge mijenja osnovno usmjerenje trga i njegovu povijesno-oblikovnu strukturu

što smatramo neprihvatljivim. Upitna je pozicija i oblikovanje paviljona koji predstavlja barijeru cjelovitom vizualnom doživljaju trga. Način popločenja sjevernog dijela Strossmayerovog trga sugerira spajanje s Nemčićevim trgom u jednu cjelinu. što prema konzervatorskim smjernicama nije prihvatljivo jer se time narušavaju dominantne karakteristike prostora. Denivelacijom sjevernog dijela trga stvorena je fizička barijera u odnosu na smjer istok-zapad (Ul. bana J. Jelačića – Ul. A. G. Matoša). Zamišljeno lomljene hodne plohe trga u više ravnina (s izmjenama većih i blažih nagiba) trebalo je izvesti kao jedinstvenu plohu što je primjerenije funkciji javnog prostora. Važno je napomenuti da su zatečene nepravilnosti i postojeći pad plohe terena trga odredili i povijesnu obodnu izgradnju zbog čega se one (postojeće denivelacije) mogu smatrati povijesnom prostornom kvalitetom. Isprekidana šetnica s „tematski obrađenim vrtovima 5 percepcija“ teško se može povezati s povijesnim i simboličkim oblikovanjem trga. Na istočnom obodu trga primjerenija, a i povijesno utemeljena bila bi sadnja drvoreda.

ZAKLJUČAK

S obzirom na provedenu prostornu analizu i smjernice, odnosno stručna mišljenja koja su u više navrata izdavana od nadležnih konzervatorskih zavoda, mišljenja smo kako je urbanističko–arhitektonsko rješenje Nemčićevog i Strossmayerovog trga u Križevcima koje je izradio „Adria-projekt“ d.o.o. iz Zagreba u suprotnosti s povijesno-oblikovnim karakteristikama zaštićenog kulturnog dobra.

Smatramo da je do ovakve situacije došlo dijelom zbog nedovoljno precizno određenih konzervatorskih smjernica, nejasnog sustava žiriranja kao i neprihvatanja sugestija i mišljenja konzervatora u daljnjoj razradi rješenja.

KORIŠTENA DOKUMENTACIJA:

- Stručno mišljenje Uprave za zaštitu kulturne baštine – Konzervatorski odjel u Zagrebu, Klasa 612-08/05-05/6399, Ur. br. 532-04-056/19-05-2, Zagreb, 10.06.2005.
- Natječajni program – projektni zadatak i dokumentacija
- Stručno mišljenje člana ocjenjivačkog suda
- Zapisnik zaključne sjednice članova Ocjenjivačkog suda sastavljenog 3.12.2005.
- Projektni zadatak za izradu projektne dokumentacije za uređenje trgova J.J. Strossmayera i A. nemčića u Križevcima
- Stručno mišljenje Konzervatorskog odjela u Zagrebu na idejno rješenje „Adrija-projekta“ za uređenje Nemčićevog i Strossmayerovog trga, Klasa 612-08/06-05/1440, Ur. br. 532-04-05/19-06-2, Zagreb, 13.10.2006.
- Idejno rješenje – T. D. 07/06 koje je izradio „Adrija-projekt“ d.o.o. iz Zagreba
- Posebni uvjeti zaštite kulturnih dobara za uređenje trga A. Nemčića u Križevcima koje je izdao Konzervatorski odjel u Bjelovaru, Klasa 612-08/07-05/12081, Ur. br. 532-04-07/01-07-02, Bjelovar, 8.5.2007.
- Posebni uvjeti zaštite kulturnih dobara za uređenje trga J. J. Strossmayera u Križevcima koje je izdao Konzervatorski odjel u Bjelovaru, Klasa 612-08/07-05/12080, Ur. br. 532-04-07/01-07-02, Bjelovar, 8.5.2007.
- Glavni projekt za uređenje Strossmayerovog trga u Križevcima – T.D. 07/06-N koje je izradio „Adrija-projekt“ d.o.o. iz Zagreba
- Glavni projekt za uređenje Nemčićevog trga u Križevcima – T.D. 07/06-N koje je izradio „Adrija-projekt“ d.o.o. iz Zagreba
- Prethodno odobrenje investitoru Gradu Križevcima za uređenje Strossmayerovog trga u Križevcima, Klasa UP/I-612-08/08-04/03, Ur. br. 532-04-06/01-08-02 koje je izdao Konzervatorski odjel u Bjelovaru 17. siječnja 2008.
- Prethodno odobrenje investitoru Gradu Križevcima za uređenje Trga A. Nemčića u Križevcima, Klasa UP/I-612-08/08-04/02, Ur. br. 532-04-06/01-08-02 koje je izdao Konzervatorski odjel u Bjelovaru 18. siječnja 2008.